

IRAK'TAKİ GRUPLAR İÇERİSİNDEKİ AYRILIKLARI ARAŞTIRMA SERİSİ - 2

Şİİ ARAPLARIN SİYASAL KRİZİ

MUHANAD SELOOM

IRAK'TAKİ GRUPLAR İÇERİSİNDEKİ AYRILIKLARI ARAŞTIRMA SERİSİ - 2

Şİİ ARAPLARIN SİYASAL KRİZİ

MUHANAD SELOOM

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müellif(ler)ine aittir.

Telif hakkı © 2017, Al Sharq Forum

Her hakkı saklıdır.

Tasarım: Jawad Abazeed

Türkiye’de basılmıştır.

Bu yayının tüm hakları Al Sharq Forum’a aittir. Al Sharq Forum’un izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Adres: Yenibosna Merkez Mahallesi, 29 Ekim Caddesi.

İstanbul Vizyon Park A1 Blok, Kat:6 No.:52 34197

Bahçelievler / İstanbul / Türkiye.

Telefon: +902126031815

Faks: +902126031665

E-posta: info@sharqforum.org

İçindekiler

Özet	4
Giriş	5
Irak'ta Devlet İnşası	6
Grup İçi Ayrılıklar: Gerçek ve Masal	8
Sonuç	9
Referanslar	10
Yazar Hakkında	12
Al Sharq Forum Hakkında	12

Özet: Iraklı politikacı ve yorumcular; 2003 sonrası dönemde, ülkede demokratik bir sistemin inşası için yapılacak seçimlerin öncesinde aldıkları boykot kararından hareketle Sünni Arapların kendilerini siyasetten izole ettikleri yönünde bir anlatıyı dile getirmektedir. Söz konusu algıyı paylaşıyorlar; yeni demokratik sisteme dönük bu reddiye, Sünnilerin geçmişte Saddam yönetimindeki Baas rejiminin çatısı altında sahip oldukları ayrıcalıkları yeniden elde edemeyecekleri gibi tüm bunlardan mahrum bırakılacak olmasına dayandırmaktadır. Fakat Iraklı birçok Sünni menşeli Arap siyasi figür bu anlatıyı reddetmekte ve ortaya koyduğu karşı-argümanlar bakımından bahse konu anlatıdan farklı olarak katılım yanlısı ve reddiyecilerden oluşan her iki Sünni Arap grubun Saddam sonrası siyasal süreçte yer alma isteğine karşılık Şii siyasi partilerin ve Geçici Koalisyon Yönetimi'nin (CPA) zaman içerisinde Sünni Araplara karşı sergilemiş olduğu adil olmayan tutumlarını öne çıkarmaktadır. Uzmanlar ve yorumcularsa sıklıkla Irak'taki istikrarsızlığın başlıca müsebbibinin, 2003 sonrası dönemde baş gösteren Sünni ayaklanmalarına bağlı olarak yükselen aşırılık yanlısı "Sünni" grupları işaret ederek Sünni Araplar olduğunu öne sürmektedir.

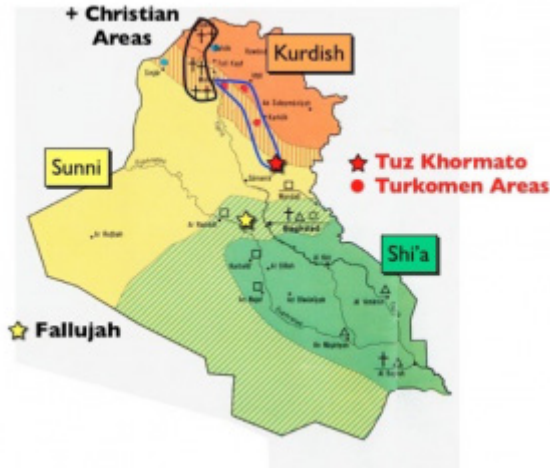
Üç bölümden oluşan bu araştırma serisinin ilk bölümünde (1) tartışıldığı üzere, Sünni gruplar içerisindeki ayrılıklar Irak'ın istikrarsızlığında büyük bir rol oynamaktadır. Ancak Sünniler Irak'taki ne iç bölünme yaşayan tek gruptur ne de bu anlamda tek silahlı ayaklanma gücüdürler. Çünkü hem ideolojik hem de politik olarak Iraklı Arap Şii grupları da bir o kadar kendi aralarında ayrılmaktadır. 2003 sonrası dönemde baş gösteren ayaklanmalara dâhil olan silahlı Şii grupları da benzer şekilde birkaç gruptan fazlaydı ve aralarında en dikkat çekeni Mukteda El Sadr öncülüğündeki Mehdi ordusuydu.

Bu araştırma yazısında; Sünni iç ayrılıklarının Irak'ın istikrarına zarar veriyor olsa da Şii gruplar içerisindeki ayrılıkların da azımsanmaması gerektiği tartışılacaktır. Bunun yanı sıra bu yazı, 2003 sonrası dönemde Irak'ta faaliyet gösteren siyasal gruplar içerisinde yer alan Arap Şii ve Sünni politikacıların algı ve anlatılarını mukayese ederek bu durumu geniş bir bağlamda düşünmeyi hedeflemektedir.

Giriş

Irak'taki Arap Şii siyasi partilerin birçoğu, Necef'te Havza ilmiyesine ⁽³⁾ öncülük eden Büyük Ayetullah'ın ⁽²⁾ gözetimindeki piramitsel dini otorite ile yakından ilişkilidir. Büyük Ayetullah'a genelde 'Merci' diye hitap edilir. Şiiliğin mezhep yapısı içerisinde görece daha aşağıda olan birçok Merci vardır ve her biri farklı bir düşünce ekolünü temsil etmektedir. Dolayısıyla Merci dini yapısı, Irak'ın yeni siyasal sistemi üzerine bir anlamda gölge düşürmektedir.

Irak'ın Etno-Dinsel Haritası ^[4]

Irak'ta Saddam sonrası siyasal sistem, genel itibarıyla İslamcı partiler tarafından domine edilmektedir. 2005'te Saddam rejiminin alt edildiği ilk demokratik seçimlerden bu yana Irak'ı, Şii Dava Partisi yönetmektedir ⁽⁵⁾. Aynı dönemde Irak'taki en büyük katılımcı Arap Sünni partisi olan ve temelleri Müslüman Kardeşlere dayanan Irak İslami Partisi diğer kanadı temsil etmiştir. Bağdat'taki çoğu siyasi partinin sahip olduğu İslami kimlikler, Irak siyasetinin mezhepsel kaygılar etrafında şekillenmesini kaçınılmaz kılmıştır. Dolayısıyla, tarih boyunca Şii ve Sünni düşünce ekollerinin arasındaki derin çatışma ve ayrılıklar, Irak siyasetine de sirayet etmiştir. Mezhepsel aidiyetlere dayanan bu siyaset tarzı, devletleşme ve istikrar hususunda ciddi felaketlere de yol açmıştır (Dodge, 2012) ⁽⁶⁾.

Bu araştırma serisinin ilk bölümündeki⁽⁷⁾

başlıca argümantasyon; Sünni iç ayrılıklarının, Irak'taki barışa ciddi manada zarar verdiği yönündeydi. Sünnilerin Irak'ta yaşadıkları güç kaybı, herhangi bir Sünni grubun bünyesindeki üyelerin yaşadığı mahrumiyet ile birleşince birçok Sünni grup, Bağdat'taki yeni oluşan hükümeti ve işgal güçlerini tanımayarak silahlanma çağrısında bulunmuştur. Tüm bunlar olurken, Irak'taki Arap kökenli Şii siyasi partilerinin kendi aralarında da bölünmeler söz konusuydu. Zira Şii grupları arasında da koalisyon güçlerine ve yeni oluşan Irak hükümetine karşı Sünnilerin sahip olduğu gerekçelerle benzerlikler taşıyan fakat temelde daha başka sebepler etrafında bir araya gelen silahlı gruplar ortaya çıkmıştır. Ancak bir farkla: Bu noktada Merci dini sistemi bir çatı işlevi görerek Irak'taki Şii silahlı güçleri sınırlandırmayı ve Sünni gruplarda gözlenen silahlı ayaklanmalara benzer girişimlere karşı önleyici bir rol oynamıştır (Allawi 2007: s.216) ⁽⁸⁾.

Merci dini sistemi bir çatı işlevi görerek Irak'taki Şii silahlı güçleri sınırlandırmayı Sünni gruplarda gözlenen silahlı ayaklanmalara benzer girişimlere karşı önleyici bir rol oynamıştır

Irak'taki Şii siyasi partilerinin çoğu herhangi bir şekilde bir Merci tarafından temsil edilen düşünce ekolünün mensuplarıdır. Belirli bir Mercinin öğretilerini takip etme süreci Taklit olarak adlandırılıyor.⁽⁹⁾ Örneğin, iktidardaki Dava Partisi Büyük Ayetullah Sistani'nin öncülüğündeki ekole itaat etmektedir fakat Muhammed Bakır El-Sadr'ın fetvalarına bağlıdır. Buna karşılık Irak Yüksek İslam Mahkemesi ise Abdulmuhsen El-Hekim'in fetvalarına bağlıdır. Sadr yanlısı hareketin öncüsü Mukteda El Sadr ise rahmetli babasının öğretilerine bağlıdır. Benzer bir durum Haşdi Şabi şemsiyesi altında savaşan milisler için de geçerlidir ⁽¹⁰⁾. Bu farklı düşünce ekolleri siyasi grupların sahip olduğu siyasal yönelimi temsil etmektedirler. Örneğin

Dava Partisi, ABD'nin 2003 sonrası Irak işgaline karşı bir duruş sergilemeyerek yer yer dini temellendirmelere başvurmıştır. Diğer gruplar ise bu konuda daha tutarsızca davranmıştır ⁽¹¹⁾. Her bir Şii Mercî grubu Irak'taki devlet yapısıyla, şeriatın anayasa ve kanun üzerindeki etkisiyle, Sünniler ve Kürtlerin yanı sıra diğer azınlık gruplarıyla olan ilişkilerini farklı fetvalar üzerinden okurlar.

Şii grupları arasındaki uzlaşmazlıklar, gerek Arap Şiiilerin egemenliği altında bir demokratik sistem gerek İran'dakine benzer bir Velayet-i fakih sistem inşası gibi girişimleri körükleyerek Irak'taki devletleşme sürecini adeta felç etmiş ve Iraklı siyasi güç odakları arasındaki ilişkileri de derinleştirmiştir

El-Sadr ABD'nin 2003'te gerçekleştirdiği Irak işgaline karşı ilk etapta ses çıkarmazken bu tutum daha sonraları değişerek koalisyon güçlerine karşı silahlanmaya öncülük etmesine yol açmıştır. Ancak Irak hükümeti Sadr'ın öncülük ettiği 'Mehdi Ordusu'na karşı gelip, koalisyon güçlerinin tarafını tutmuştur ⁽¹²⁾. Bir diğer silahlı grup, Kays El Hazalı'nın öncülük ettiği Asaib Ehl El-Hak (AAH) ⁽¹³⁾ ise siyasi ve dini aidiyetleri itibarıyla Mercî sisteminden daha çok, İran'ın Velayet-i fakih görüşüne olan yakınlığı ile bilinmektedir ⁽¹⁴⁾. AAH, 2006-2012 arasında Bağdat'taki koalisyon güçlerine karşı Irak'ın güneyindeki şehirlerde onlarca saldırı düzenlemiştir (Wyer, 2012) ⁽¹⁵⁾. AAH, ABD tarafından terörist bir grup olarak görülmektedir ⁽¹⁶⁾. Birbirleriyle bağlantılı ve iç içe olan dini ve siyasi Şii sistemleri olmasına rağmen, Şii iç ayrılıkları Irak için beraberinde ciddi istikrarsızlık doğurmuştur.

Şiiilerin ideolojik ve siyasi uzlaşmazlıkları, Irak'taki devlet inşası sürecini de zedelemiştir ⁽¹⁷⁾. Bazı Şii siyasi partiler devletleşmeye odaklanmışken, diğer partiler kendi milislerini örgütlemeyi hedeflemiş ve

alt-devlet rollerine bürünmüştür. Bu milisler, Irak'ın siyasi ortamını mezhepsel çatışmalara odaklanarak tabiri caizse zehirlemiş ve Arap Sünnilerinin kendilerini tehdit altında hissedip marjinalleşmelerine de kapı aralamıştır. Şii grupları arasındaki uzlaşmazlıklar, gerek Arap Şiiilerin egemenliği altında bir demokratik sistem gerek İran'dakine benzer bir Velayet-i fakih sistem inşası gibi girişimleri körükleyerek Irak'taki devletleşme sürecini adeta felç etmiş ve Iraklı siyasi güç odakları arasındaki ilişkileri de derinleştirmiştir.

Irak'ta Devlet İnşası

Çoğu analist ve yorumcu, El Kaide ve bilahare ortaya çıkan Irak Şam İslam Devleti'nin (İŞİD) ortaya çıkışını Irak'ın 2003 sonrası dönemde deneyimlediği kötü yönetime bağlamaktadır ⁽¹⁸⁾. Elbette her kötü yönetim örneğinin kendine has sebepleri vardır fakat Irak örneğinde gözlemleyebildiğimiz manzarada, halk tarafından seçilmeyen dini siyasi partiler Baas diktatörlüğünün alaşağı edilmesinden sonra gücü ellerine geçirmişlerdi. ABD öncülüğündeki koalisyon güçlerinin hedefi geçici yönetim konseyi kurarak demokratik bir şekilde seçilen bir devlet yapısını sağlamaktır (Brenner 2006). ⁽¹⁹⁾ Fakat Irak yönetimi, hedefleri ülkede demokratik bir sistem kurmaya uzak, etno-mezhepçi aidiyetlerle bezenmiş siyasi partiler tarafından devralındı.

Güçlü demokratik kurumlardan yoksun bir şekilde oluşturulan yeni siyasi sistem Irak'ı etno-mezhepsel çatışmalara karşı savunmasız bırakmıştır. Iraklı Arap Sünniler tarafından uzunca bir süre hemen her anlamda güçleri ellerinden alınmış Şii siyasi partileri var olan güçlerini pekiştirmeyi hedeflerken Sünni siyasi partileri de Şii egemenliği altında bir siyasal sistemin önüne geçip engelleyemediler

Güçlü demokratik kurumlardan yoksun bir şekilde oluşturulan yeni siyasi sistem Irak'ı etno-mezhepsel çatışmalara karşı savunmasız bırakmıştır. Iraklı Arap Sünniler tarafından uzunca bir süre hemen her anlamda güçleri ellerinden alınmış Şii siyasi partileri var olan güçlerini pekiştirmeyi hedeflerken Sünni siyasi partileri de Şii egemenliği altında bir siyasal sistemin önüne geçip engelleyemediler. Fakat bu süre zarfında Iraklı Kürtler yarı-özerk güçlerini kullanarak ⁽²⁰⁾ Irak'tan ayrılıp bağımsız bir Kürt devletinin zeminini oluşturmaya giriştiler. Sonuç olarak Irak'ın yeni anayasası muğlak bir şekilde yazılmış ve üstesinden gelinmesi güç problemlerin çözümü sonraki hükümetlere bırakılmıştı. Tartışmalı bölgeler, Kerkük'ün statüsüne atfen 140. madde, yeni anayasa tartışmaları, Irak için federalizm ve başkanlık dönemi gibi anayasal birtakım sorunlar hâlâ bekletilmektedir (Jawad, S: 2013) ⁽²¹⁾.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus da siyasi partilerle yakından ilişkili silahlı milislerin yükselişinin, ülkede çatı işlevi görececek bir ulusal ordunun kurulmasının önüne geçmesidir. Bu durum, özgür ve demokratik bir sistemin inşasında aktörlerin ilgisizliğini ve yönetilebilirlik anlamında da hükümetlerin başarısızlığına işaret etmektedir

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus da siyasi partilerle yakından ilişkili silahlı milislerin yükselişinin, ülkede çatı işlevi görececek bir ulusal ordunun kurulmasının önüne geçmesidir. Bu durum, özgür ve demokratik bir sistemin inşasında aktörlerin ilgisizliğini ve yönetilebilirlik anlamında da hükümetlerin başarısızlığına işaret etmektedir. Irak'taki silahlı milislerin yükselişini yalnızca ülke sınırları içerisindeki ayrılıklara ya da bölünmelere bağlamak yanıltıcıdır; çünkü böylesi bir tabloda yabancı aktörlerin de bir o kadar payı vardır. Bölgedeki bazı ülkeler Irak'ın yeniden güçlü

bir ordu kurmasını istemezken, diğerleri Şiiilerin öncülük edeceği Irak'ın, kukla bir hükümet tarafından yönetilmesinden taraf. Güçsüzleştirilmiş ve buna bağlı olarak da dağılmış ordusuyla Irak, 2016 yılında Irak'ın dört bir yanında meydana gelen ve çoğunluğu Sünni sivillerin üniformalı silahlı milis güçleri tarafından öldürüldüğü mezhep temelli şiddeti bertaraf edememişti (Pirnie & O'Connel 2008) ⁽²²⁾. Siyasal ve güvenlik başlıklarında gözlenen istikrarsızlık, çoğunluğu Sünni bölgelerde aşırılık yanlısı grupların görece cesur adımlar atmalarında da oldukça etkili olmuştur.

2005-2008 arası Irak'ta süren mezhep temelli şiddet olaylarının akabinde mezhepsel aidiyetleri bir kenara bırakacak eşitlikçi, alternatif bir siyasal ortamın aciliyeti tam anlamıyla hissediliyordu. Bu yanı sıra Irak Ulusal Hareketi (Iraqiyya) çoğulcu yapısıyla bir umut ışığı olsa da Irak'taki etno-mezhepsel siyasetin gerçek yüzüyle karşılaşması uzun sürmemiştir ⁽²³⁾. Seküler bir Şii olan Dr. İyad Allavi'nin öncülüğünde ki Iraqiyya, Irak'taki Arap Sünni ve Şiiilerin kalbini fethetmeyi ve bütüncül bir toplumsal düzeni yeniden tesis etmeyi mezhep odaklı bir siyaset izlemeyerek başarmıştı ve dolayısıyla Parti, 2010 yılında girdiği seçimleri kazanmıştı ⁽²⁴⁾. Iraklılar bu çoğulcu siyasi blokun, Irak'taki mezhep odaklı siyasal ortama son vereceğinden ve demokratik kurumların oluşumuna yol açacağından umutluydu. Bir takım siyasi manevralar dış baskılarla birleşince, Iraqiyya'nın bir hükümet kurmasının önüne geçildi. Etno-mezhepsel siyaset üstün gelmişti. Buna karşılık Maliki, Irak için tam olarak facia diye adlandırabileceğimiz bir hükümet kurdu (Dodge 2012: Loc 2286 Kindle) ⁽²⁵⁾.

Iraklılar bugün devlet-inşası, reform, yolsuzluk, yeni anayasa, adem-i merkeziyetçilik ve federalizm gibi konuları yeniden tartışmaya açmaktadır. En önemli

fark ise, mevcut reformların IŞİD sonrası dönemi ele alarak planlanıyor olması. Yine de, devlet-inşası üzerine daha önceki vizyon tartışmaları hâlâ sürmekte: Şii siyasi partiler egemenlik için çabalarken Sünni Araplar da olası bir Şii egemenliğinin önüne geçmeye çalışıyor. Geçmişte İraqiyya'nın sahip olduğu vizyona yakın bir projenin somut bir nitelik kazanacağı öngörülebiliyor. Sonuç olarak Irak'ın içerisinde bulunmuş olduğu siyasi kargaşadan sıyrılmak için başvurulması gereken en uygun çerçevenin Şii ve Sünnilerden müteşekkil bir siyasetin izlenmesinden geçtiğini söyleyebiliriz.

Grup İçi Ayrılıklar: Gerçek ve Masal

Etno-mezhepsel arka planlarına bağlı olarak Baas rejiminin dağılmasından 13 yıl sonra, bugün için Irak'ın yarı-başarısız bir devlet olarak adlandırılabilmesiyle alakalı Iraklı siyasetçilerin sahip olduğu çıkarsamalar belli noktalarda farklılık arz ediyor. Son iki yıl içerisinde, birçoğu Şii olan siyasi figürle, Iraklı siyasi grupların işleyen bir siyaset modeli inşasındaki başarısızlığı üzerine konuşma fırsatım oldu. Vermiş oldukları cevaplar haliyle karşıt gruplara karşı sergiledikleri suçlamalar kadar çeşitliydi.

Maliki'nin başbakanı olduğu Hukuk Devleti Koalisyonunda (SOL) yer alan yüksek makamlı bir siyasetçi altını çizerek, Irak'taki demokratikleşme sürecini zedeleyen unsurların yolsuzluk ve kötü yönetim olmasını kabul etmesine rağmen, katılımcı Sünnilerin hükümette yer almasını Şiiler öncülüğündeki yeni Irak Hükümetinin siyasal sürecini sabote etmeyi hedeflediklerini söylüyordu. Aynı isim, belli başlı Sünni siyasi gruplarını, Şiilerin Irak'ı yönetmemeleri için harekete geçen, geniş yelpazeli bölgesel ve uluslararası komponun bir parçası olarak görüyor (SOL: Ocak 2016) ⁽²⁶⁾. El-Hekim'in lideri olduğu Irak İslami Yüksek Konseyi'nin (ISCI) Avrupa Birliği temsilcilerinden birinin iddialarına göre, Baas yanlısı isimler SOL içerisinde yüksek makamlara sızmış bulunmaktadır (ISCI

Temsilcisi: Kasım 2016) ⁽²⁷⁾. Bahse konu isim, Şiiler içerisinde gözlenen iç bölünmelerden ve kötü yönetimden eski Baas yanlısı kimseleri sorumlu tutuyor. Sadr yanlısı isimleri ise Irak'taki yönetiminin başarısızlığını etno-mezhepsel güç dağılımına bağlıyor. Yüksek mevkiden bir Sadr yardımcısı Irak'taki mevcut siyasetin ahvalini şöyle betimliyordu: 'Etno-mezhepsel aidiyetlere göre dağılan güç, Irak'ı sakatladı. Hâlihazırda başarısız etno-mezhepsel sistemin yerini ulusal bir siyaset almalı' (Musawi: 2016) ⁽²⁸⁾.

2016 ve 2017 arasında görece önemli pozisyonlarda görev alan Şii siyasi figürlerden röportaj yoluyla bir araya getirilen verilerin basit analizi, Şii siyasi gruplar içerisinde ayrılıkların olduğunu ve Irak'ı yönetme konusunda farklı perspektiflere sahip grupların olduğunu göstermektedir. Nitekim söz konusu iç bölünme ve ayrılıklar, Irak'taki siyasal istikrara en az Sünni iç ayrılıkları kadar zarar vermektedir. Ayrıca, Şii siyasi gruplarının Şiiler içerisindeki ayrılıkları ve Şii-Sünni çatışmaları ile alakalı farklı algıları var. SOL ve Dava Partisi üyeleri; Sünni mevkidaşlarını, Şii hükümetini güçsüzleştirmek adına iç ve dış güçlerle iş birliği yapmakla suçlarken; Sadr yanlısı ve El-Hekim menşeli siyasi grupların görüşü Irak'ı yöneten Dava ve SOL partilerine Baas yanlısı grupların sızdığı yönünde (Assadi: 2017; Hashom: 2016) ⁽²⁹⁾. Bu algıları dikkatlice ele alıp analiz ettiğimizde, ortaya birbirinden farklı sonuçlar çıkmakta. Bu düşüncelerin, Irak'taki siyasi retoriği şekillendirmede önemli bir rol oynadığını ve mezhepler arası ve Şii gruplar arası siyasi ilişkileri yönettiğini özellikle belirtmek gerekir.

Şii siyasi grupları ideolojik ve siyasal anlamda ayrılmaktadırlar. Dava Partisi ve SOL'un izlemiş olduğu siyaset tarzında çoğunluğun elde edildiği bir güç paylaşımı söz konusu iken; Sadr ve Hekim siyaseti, devlet inşasında gücün etno-mezhepsel ölçeklerde paylaştırılmasına dayanmayan, ulusal bir yaklaşımı tercih etmektedir

Yürütme erkindeki bakanların önceliği Irak Hükümetinin gündeminden çok kendi siyasi partilerinin gündemini uygulamak olmuştur. Bu işlevsiz yönetim tarzı, Irak devlet yapısını güçsüzleştirmiş ve bakanların mevcut bütçeyi kendi partilerinin çıkarları doğrultusunda kullanmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda finansal kaynaklarını nerden elde ettiği belli olmayan silahlı milisler türemiştir. Tüm bunlar, Irak'ta yeni bir demokratik sistemin inşasını da olumsuz etkilemiştir

Şii siyasi grupları ideolojik ve siyasal anlamda ayrılmaktadırlar. Dava Partisi ve SOL'un izlemiş olduğu siyaset tarzında çoğunluğun elde edildiği bir güç paylaşımı söz konusu iken; Sadr ve Hekim siyaseti, devlet inşasında gücün etno-mezhepsel ölçeklerde paylaştırılmasına dayanmayan, ulusal bir yaklaşımı tercih etmektedir. 2003 sonrası dönemde Irak'ta kurulan hükümetlerde; kabine, meclisteki her siyasi partinin kazandığı koltuk sayısı ile orantılı olarak oluşturulmuştur. Böylece, yürütme erkindeki bakanların önceliği Irak Hükümetinin gündeminden çok kendi siyasi partilerinin gündemini uygulamak olmuştur. Bu işlevsiz yönetim tarzı, Irak devlet yapısını güçsüzleştirmiş ve bakanların mevcut bütçeyi kendi partilerinin çıkarları doğrultusunda kullanmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda finansal kaynaklarını nerden elde ettiği belli olmayan silahlı milisler türemiştir. Tüm bunlar, Irak'ta yeni bir demokratik sistemin inşasını da olumsuz etkilemiştir.

Sonuç

Bu araştırma yazısında esas olarak vurgulanmak istenen, Iraklı Sünni Arapların kendilerini Irak'taki yeni siyasi süreçten dışladıkları yönündeki anlatının temelsiz olduğuna dayanmaktadır. Söz konusu sav, mezhepler arası ve siyasi gruplar ile mezheplerin iç ayrılıklar arasındaki hassas ilişkiye ışık tutarak temellendirilmiştir. Şii siyasi gruplar; Irak'taki istikrarsızlığın başlıca sebebinin, Sünni gruplar içerisindeki ayrılıklardan hareketle açıklayıp kendi aralarındaki ayrılıkların da ülkedeki

istikrarsızlığa eşit derecede katkıda bulunduğu gerçeğini göz ardı etmektedirler.

Sonuç itibarıyla Irak'taki kötü yönetim, 2003 sonrası dönemde devlet inşa sürecinde gözlenen başarısızlığın hemen ardından deneyimlendi. Tüm Iraklıların yer alabileceği bir yönetim sistemi oluşturmak yerine, işgal sonrası dönemde CPA'nın ve yeni kurulan Irak hükümetinin etno-mezhepsel aidiyetleri esas alan bir yönetim tarzını benimsemesi, Irak'taki yeni siyasi süreci iyileştirmek şöyle dursun, kaderine terk etmiştir. Irak merkezli siyasi gruplar; mevcut yönetimin başarısızlığını temellendirirken birbirlerini suçlamakta ve etno-mezhepsel ölçeklerdeki siyasal sistemi işaret etmektedirler. Fakat aynı zamanda tüm siyasi gruplar, mevcut siyasal yapının işlevsiz olduğu ve buna bağlı olarak da yapısal reformlara ihtiyaç olduğu konusunda hemfikirdir.

Irak merkezli siyasi gruplar arasında birbirlerine karşı yönelttikleri bitmek bilmeyen suçlamalar, sönük bir siyasi sistemin doğurduğu problemlerin çözüm süreci için acil reformlara ihtiyaç olduğuna işaret etmektedir. Yakın zamanda gündeme gelen uzlaşma süreci, bir başka adıyla "Tarihi Çözüm", Irak'taki siyasi süreci revize etmek için atılan yeni bir adımdır. Irak'ta gerçek siyasi reformların uygulanabilirliği sıkça tartışılırken Iraklı siyasi grupların bir yönetim sistemi olarak demokrasiyi mi yoksa otoriter bir teokratik diktatörlüğü mü benimseyeceği merak konusudur.

Irak'ın mevcut parçalı siyasal sisteminde değinmediğimiz bir durum daha var. Bu araştırma serisinin III. Bölümünde söz konusu durum, Kürtlerin iç siyasi ayrılıkları ele alınarak açıklanacaktır. Irak'taki mevcut siyasal durumu eleştirel bir perspektiften okuyabilmek ancak "iç" ve "ara" grup ayrılıklarını anlayabildikten sonra mümkün olacaktır.

Referanslar

- [1] Seloom, Muhanad (2016): Intra-group Fractures (I). <http://sharqforum.org/2017/01/09/intra-group-fractures-in-iraq-paper-series-i-the-sunni-arabs-political-crisis/> (Erişim tarihi: 9 Ocak 2017)
- [2] McCarthy, Rory (2004): Sistani pulls main Shia parties together to dominate Iraq poll. <https://www.theguardian.com/world/2004/dec/01/iraq.rorymccarthy> (Erişim tarihi: 1 Aralık 2004)
- [3] El Havza veya Havza ilmiyesi, Şii din adamlarının eğitildiği bir din okuludur. Birkaç kıdemli Büyük Ayetullah Havza'yı oluşturur.
- Marcinkowski, C. (2007). Thinking ahead : Shi'ite Islam in Iraq and its seminaries (hawzah 'ilmiyyah). (RSIS Working Paper, No. 125). Singapore: Nanyang Technological University
- [4] Ethnoreligious Map of Iraq: http://mapoftheweek.blogspot.co.uk/2014_01_01_archive.html (Erişim tarihi: 29 Ocak 2014)
- [5] Daily Mail (2005): Iraq's First Democratic Elections. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-335382/Iraqs-democratic-elections.html> (Erişim tarihi: 25 Ocak 2005)
- [6] Dodge, T. (2012). Iraq : from war to a new authoritarianism. London, The International Institute for Strategic Studies.
- [7] Seloom, Muhanad (2016): Intra-group Fractures (I). <http://sharqforum.org/2017/01/09/intra-group-fractures-in-iraq-paper-series-i-the-sunni-arabs-political-crisis/> (Erişim tarihi: 9 Ocak 2017)
- [8] Allawi, A. A. (2007). The occupation of Iraq : winning the war, losing the peace. New Haven Conn., Yale University Press.
- [9] Islamic Movements (2015). <http://www.islamist-movements.com/show.aspx?id=26125> (Erişim tarihi: 18 Şubat 2015)
- [10] al-Mamouri, Ali (2015): Religion and State in Iraq: between Islamic Thought and alternative theories. <http://www.fekr-online.com/article/-الدين-والدولة-في-العراق:-بين-أطروحات-الإسلام-السياسي-والنظريات-البديلة>
- [11] Sistani Org (2004). <http://www.sistani.org/arabic/in-news/859/>
- [12] Ismail, Raviya (2008): Rice praises Maliki after Sadr calls for an open ended war. <http://www.mcclatchydc.com/news/nation-world/world/article24481372.html> (Erişim tarihi: 20 Nisan 2008)
- [13] Stanford University (2006): Mapping Militant Organisations. <https://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/143> (Erişim tarihi: 24 Mart 2017)
- [14] Al-Tamimi, Aymenn (2014): Iraq: Who are Asa'ib Ahl al-Haq Islamists? <http://www.aymennjawad.org/14510/iraq-who-are-asaib-ahl-al-haq-islamists> (Erişim tarihi: 6 Mart 2014)
- [15] Wyer, Sam (2012): The Resurgence of Asa'ib Ahl al-Haq. Institute for the Study of War. Middle East Security Report 7. <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/ResurgenceofAAH.pdf> (Erişim tarihi: Aralık 2012)
- [16] Extremism Project (2006). <http://www.counterextremism.com/threat/asaib-ahl-al-haq>
- [17] Intra-Shia Divisions without Ceiling or Umbrella (Arabic). <https://www.noonpost.net/content/11915> (Erişim tarihi: 23 Mayıs 2016)
- [18] Al-Ali, Z. (2014). The struggle for Iraq's future : how corruption, incompetence and sectarianism have undermined democracy. New Haven, Connecticut, Yale
- Cordesman (2016): The comparative metrics of ISIS and "Failed State Wars" in Syria and Iraq. <https://www.csis.org/analysis/comparative-metrics-isis-and-failed-state-wars-syria-and-iraq-o> (Erişim tarihi: 2 Mart 2016)
- [19] Bremer, L. P. and M. McConnell (2006). My year in Iraq : the struggle to build a future of hope. New York, Simon & Schuster.
- [20] BBC: No Fly Zones: The Legal Position. http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/1175950.stm (Erişim tarihi: 19 Şubat 2001)
- [21] Jawad, Saad (2013). The Iraqi Constitution: Structural Flaws and Political Implications. <http://www.lse.ac.uk/middleEastCentre/publications/Paper-Series/SaadJawad.pdf> (Erişim tarihi: 16 Aralık 2013)

- [22] Pirnie, B and O'Connell, E (2008): Counter-Insurgency in Iraq (2003 to 2006). http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG595.3.pdf
- [23] Wicken, Stephen (2013): Iraq's Sunnis in Crisis. Middle East Security Report II. Institute for the Study of War (ISW)
- [24] Al-Jazeera (2010): Iraq Most Powerful Coalitions. <http://www.aljazeera.com/focus/iraqelection2010/2010/03/20103493048404203.html> (Erişim tarihi: 4 Mart 2010)
- [25] Dodge, T. (2012). Iraq : from war to a new authoritarianism. London, The International Institute for Strategic Studies. (Kindle)
- [26] Hukuk Devleti Koalisyonu Üyesi (2016), Londra merkezli Chatham House organizasyonunda yapılan bir görüşmeden.
- [27] Irak İslami Yüksek Konseyi Avrupa Birliği Temsilcisi (2016). Adının gizli tutulması şartıyla kendisiyle yapılan bir görüşmeden.
- [28] Musawi, A. (2017): Telefon Görüşmesi.
- [29] Assadi, D. (2017): Telefon Görüşmesi.
- Hashom, A. (2016): Bire Bir Görüşme Notları.

YAZAR HAKKINDA

Muhanad Seloom, etno-mezhepsel çatışmalar üzerine çalışan bağımsız bir analist ve akademik araştırmacıdır. Ayrıca Londra merkezli gönüllü bir araştırma merkezi olan Research Network'ün (IRN) Eş Kurucusu'dur. Araştırma alanları, 2007 yılından bu yana Kürt Meselesi ve Şii-Sünni Ayrılıkları da dahil olmak üzere Orta Doğu'daki etno-mezhepsel çatışmalardır.

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasi gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeterek araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

    / SharqForum

 / Sharq-Forum

ALSHARQ FORUM

Irak'taki Gruplar İçerisindeki Ayrılıkları Araştırma Serisi - 2

Iraklı politikacı ve yorumcular; 2003 sonrası dönemde, ülkede demokratik bir sistemin inşası için yapılacak seçimlerin öncesinde aldıkları boykot kararından hareketle Sünni Arapların kendilerini siyasetten izole ettikleri yönünde bir anlatıyı dile getirmektedir. Söz konusu algıyı paylaşanlar; yeni demokratik sisteme dönük bu reddiyeyi, Sünnilerin geçmişte Saddam yönetimindeki Baas rejiminin çatısı altında sahip oldukları ayrıcalıkları yeniden elde edemeyecekleri gibi tüm bunlardan mahrum bırakılacak olmasına dayandırmaktadır. Fakat Iraklı birçok Sünni menşeli Arap siyasi figür bu anlatıyı reddetmekte ve ortaya koyduğu karşı-argümanlar bakımından bahse konu anlatıdan farklı olarak katılım yanlısı ve reddiyecilerden oluşan her iki Sünni Arap grubun Saddam sonrası siyasal süreçte yer alma isteğine karşılık şii siyasi partilerin ve Geçici Koalisyon Yönetimi'nin (CPA) zaman içerisinde Sünni Araplara karşı sergilemiş olduğu adil olmayan tutumlarını ne çıkarmaktadır. Uzmanlar ve yorumcularsa sıklıkla Irak'taki istikrarsızlığın başlıca müsebbibinin, 2003 sonrası dönemde baş gösteren Sünni ayaklanmalarına bağlı olarak yükselen aşırılık yanlısı "Sünni" grupları işaret ederek Sünni Araplar olduğunu öne sürmektedir.